

Ordliste

1,5-gradersmålet: Parisavtalens mål er å begrense oppvarmingen til under 2 grader, helst ned mot 1,5 grader.

Arealnøytral: Ikke bygge på arealer, som ikke har vært utbygd tidligere. Forutsetter ombruk og fortetting av allerede utbygde områder.

Avfall: Kasserte gjenstander, materialer og restprodukter. Kan bli viktige ressurser – se også “ombruk”, “materialgjenvinning” og “energiutnyttelse”.

Avfallspyramiden: Illustrerer prioriteringene i EUs og Norges avfallspolitikk: Vi må først og fremst redusere avfallsmengdene, deretter ombruke, materialgjenvinne, utnytte energi fra forbrenning av restavfall og til slutt deponere resten. Se også “avfall”, “deponi”, “energiutnyttelse”, “materialgjenvinning”, “ombruk” og “sirkulær økonomi”.

Biogent utslipp: Utslipp fra kilder som inngår i karbonkretsløpet, som trevirke.

Bio-CCS: Karbonfangst og lagring av CO₂ av biogent opphav. Se også “biogent utslipp”, “karbonfangst og lagring” og “negative utslipp”.

CCS: Carbon Capture and Storage. Se “karbonfangst og lagring”.

CO₂: Klimagassen karbondioksid.

CO₂-e, eller CO₂-ekvivalenter: Enhet for å måle og sammenligne utslipp av ulike klimagasser. Ulike klimagasser har ulik effekt på klimaet, og vi regner derfor om til CO₂-ekvivalenter, for å kunne sammenligne klimaeffekten av utslipp av ulike klimagasser.

Deponi: Tidligere kalt søppelfylling. I dag skal minst mulig avfall deponeres. Se også “avfallspyramiden”.

Direkte utslipp: Utslipp innenfor et område, her Trondheim kommune. Se også “indirekte utslipp” og “klimafotavtrykk”.

Effekt: Samtidig behov for energi, måles i (kilo)watt (kW). Se også “energi”.

Energi: Energi må til for at noe skal skje. Energimengder måles her i (kilo)watt per time (kWh).

Energibærere: Noe som kan lagre energi til bruk senere eller på et annet sted. Eksempler: batteri, biogass, hydrogen, diesel, gass - eller som i fjernvarme: vann. Se også “energi”.

Energieffektivisering: Tiltak vi utfører for å bruke mindre energi på å løse en oppgave. Se også “energi” og “ENØK”.

Energifleksibilitet: Mulighet til å bytte energibærere, utjevne eller utsette energibehov etter praktiske og/eller økonomiske hensyn. Se også “effekt”, “energi” og “energibærere”.

Energikilde: Alle materialer eller naturfenomen som kan omdannes til nyttige energiformer for mennesker, som varme, elektrisitet og mekanisk energi. Se også “energi”.

Energisystem: Infrastrukturen som inngår hele kjeden fra produksjon via distribusjon til bruk av energi. Se også “energi”.

Energiutnyttelse/energi gjenvinning: Utnytte varmeenergien fra forbrenning av restavfall. Se også “avfallspyramiden”, “energi”, og “sirkulær økonomi”.

ENØK: Energiøkonomisering, typisk for å redusere energibruk og -kostnader uten at det reduserer for eksempel bokomfort eller effekten av en industriell prosess. Se også “effekt”, “energi”, “energieffektivisering” og “energifleksibilitet”.

EUs taksonomi: Et regelverk for hva som kan klassifiseres som bærekraftige økonomiske aktiviteter.

Fjernvarme: Oppvarmingssystem hvor energien fra en varmesentral overføres med varmt vann i rør til bygninger i et større område. Se også “energi”.

Flerbruk: Her: Bruke et bygg eller anlegg til mange formål.

Fossilt utslipp: Utslipp fra fossile kilder, som olje og gass, som ikke inngår i karbonkretsløpet.

Fossilfri: Teknologi som ikke bruker fossilt drivstoff eller brensel. Eventuelle CO₂-utslipp kommer fra biodrivstoff eller -brensel. For eksempel er en traktor som går på biogass fossilfri, men ikke utslippsfri.

Grønn finans: Målet er økt avkastning, samtidig som klimagassutslipp og andre miljøbelastninger reduseres.

Grønn konkurransekraft: Målet er å øke verdiskaping og sysselsetting, samtidig som klimagassutslipp og andre miljøbelastninger reduseres.

Grønne arbeidsplasser: Skal gi effektiv verdiskaping innenfor en økologisk bærekraftig ramme.

Indirekte utslipp: Utslipp utenfor et gitt område, her Trondheim kommune: Utslipp vi i Trondheim forårsaker andre steder, gjennom reiser og handel med varer og tjenester.

Karbonfangst og -lagring (CCS): Industriell fjerning av CO₂ ved å fange og lagre CO₂ i stabile geologiske formasjoner under havbunnen. Kan gi både utslippskutt og negative utslipp avhengig av om kilden er av fossilt eller biogent opphav. Se også “bio-CCS” og “negative utslipp”.

Karbonkretsløpet: Vi mener her karbonets lille og raske kretsløp gjennom jord, vann, vegetasjon, levende organismer og atmosfæren. Biogent karbon inngår i det lille karbonkretsløpet. Fossilt karbon inngår derimot i karbonets store og trege kretsløp. Forbrenning av fossilt materiale øker mengden CO₂ i atmosfæren og er hovedårsaken til klimakrisen. Se også “biogent utslipp” og “fossilt utslipp”.

Karbonlager: Ulike reservoarer av karbon i karbonkretsløpet, for eksempel jordsmonn, vegetasjon eller havet. Se også “karbonkretsløpet”.

Karbonopptak: Naturlig opptak av CO₂ i skog og annen vegetasjon, samt jordsmonn via fotosyntese. Se også “biogent utslipp”, “karbonkretsløpet” og “karbonlager”, samt “klimanøytral”.

Klimafotavtrykk: Samlet klimagassutslipp, summen av direkte og indirekte utslipp, samt utslipp knyttet til energibruk. Se også “direkte utslipp”, “forbruksbasert klimafotavtrykk”, “indirekte utslipp” og “klimafotavtrykk”.

Klimanøytral: Likevekt mellom direkte utslipp og opptak av klimagasser. EU definerer i tillegg at minst 80 prosent av utslippene er kuttet. Se også “direkte utslipp”, “karbonfangst og -lagring” og “karbonopptak”.

Klimapositiv: Høyere opptak av klimagasser enn direkte utslipp. Se også “direkte utslipp”, “karbonfangst og -lagring” og “karbonopptak”.

Klimaregnskap (for virksomheter): Viser virksomhetens klimapåvirkning gjennom både direkte utslipp, utslipp knyttet til energibruk, og indirekte utslipp.

Klimarisiko: (Økonomisk) Risiko for skader eller tap som følge av klimaendringer. Det finnes flere typer klimarisiko, som fysisk risiko f.eks. for skader fra uvær; overgangsrisiko som følge av endringer vi gjør for å begrense (konsekvensene av) klimaendringene; ansvarsrisiko knyttet til ikke å ta høyde for eller motvirke klimarelaterte skader eller tap.

Klimarobust: Motstandsdyktighet og tilpasningsevne til de negative effektene av klimaendringer.

Klimatilpasning: Vurderinger og tiltak som skal gjøre natur og by i stand til å møte positive og negative effekter av klimaendringer best mulig.

Lineær økonomi: “Bruk-og kast”. Baseres på uttak av råvarer, produksjon og bruk av varer, som så kastes. Se også “sirkulær økonomi”.

Materialgjenvinning: Resirkulering av avfall, slik at materialene kan bli til noe nytt. Se også “avfallspyramiden” og “sirkulær økonomi”.

Naturgoder: Naturen forsyner oss med en rekke goder og tjenester - vårt livsgrunnlag. Eksempler: Støttende tjenester - luft, vann, matjord; forsyningstjenester - mat, råvarer, energi; regulerende tjenester - pollinering, flom- og erosjonssikring, karbonopptak; kulturelle tjenester - rekreasjon, friluftsliv, vitenskap.

Negative utslipp: Resultatet av å fjerne CO₂ av biogent opphav, som inngår i karbonkretsløpet. Kan trekkes i fra i utslippsregnskap og kompenserer da for andre utslipp. Se også “biogent utslipp” og “bio-CCS”.

Nullutslippssone (NUS): Et område hvor man kun kan kjøre inn med nullutslippskjøretøy, som benytter elektrisitet, hydrogen eller biogass.

Ombruk: Produkter eller materialer brukes på nytt til samme formål, for eksempel en murstein som brukes om igjen i et annet bygg. Se også “avfallspyramiden” og “sirkulær økonomi”.

ROS: Risiko- og sårbarhetsanalyse.

Sesongvarmelager: Et lager for overskuddsvarme fra avfallsforbrenning, solvarme eller lignende, som kan bygges opp sommerstid for til bruk i kuldeperioder. Kan inngå i “energisystem”. Se også “energifleksibilitet”.

Sirkulær økonomi: Motsatsen til lineær økonomi. I en sirkulær økonomi er produkter laget for å vare, oppgraderes, repareres og til slutt materialgjenvinnes, slik at materialene går i et kretsløp, fremfor å bli søppel. Se også “avfallspyramiden” og “lineær økonomi”.

Termisk energi: Energi som leveres i form av varme eller kulde. Se også “energi” og “energikilde”.

Utslippsfri: Teknologi som ikke slipper ut CO₂. Elektriske motorer er eksempel på utslippsfri teknologi.

Verdikjede: Alle ledd i prosessen fra råvare/ressurs til sluttprodukt, inkludert avfallshåndtering.